

การเลี้ยงปลาแรด

กรมประมง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

เรียบเรียงโดย ยูพินท์ วิวัฒน์ชัยเศรษฐ์

ภาพประกอบ : สมเกียรติ เมฆานิมิตต์, อาภาภรณ์ ภูนิยม ฝ่ายสัตวทัศน์ประมง

- แหล่งกำเนิด
- อุปนิสัย
- รูปร่าง
- การสืบพันธุ์
- การอนุบาล
- การเลี้ยงปลาแรด
- ข้อจำกัดของการเลี้ยงปลาปลาในกระชัง
- อัตราการปล่อย
- การเจริญเติบโต
- อาหาร
- โรคและศัตรู
- การป้องกัน
- การจับลำเลี้ยง&ขนส่ง
- การจำหน่าย
- ต้นทุน&ผลตอบแทน

คำนำ

ปลาแรด (Giant Gouramy) *Osphronemus goramy* (Lacepede) เป็นปลาน้ำจืด ขนาดใหญ่ของไทยชนิดหนึ่ง ปลาขนาดใหญ่ที่พบมีน้ำหนัก 6-7 กิโลกรัม ความยาว 65 เซนติเมตร เป็นปลาจำพวกเดียวกับปลากระดี่และปลาสลิคแต่มีขนาดใหญ่กว่ามาก มีเนื้อแน่นนุ่ม เนื้อมากไม่ค่อยมีก้างรสชาติดี จึงได้รับความนิยมจากประชาชนผู้บริโภค ทั้งในประเทศและต่างประเทศ สามารถนำมาประกอบอาหารได้หลายชนิด เช่น ทอด เจียน ต้มยำ แกงเผ็ด ลาบปลา และน้ำยา ฯลฯ ในระยะหลังได้รับการจัดเป็นปลาจานในภัตตาคารต่าง ๆ หรือจะนำมาเลี้ยงเป็นปลาสวยงามก็ได้ สำหรับผู้เลี้ยง ปลาแรดเป็นปลาที่เลี้ยงง่ายเช่นเดียวกับปลาสลิคราคาค่อนข้างสูง มีความอดทนต่อสภาพแวดล้อมและโรคได้เป็นอย่างดี ให้ผลตอบแทนต่อการลงทุนดีมีกำไรและไม่มีปัญหาเรื่องตลาดเป็นปลาที่เลี้ยงได้เป็นอย่างดีทั้งในบ่อและกระชัง มีอัตราการเจริญเติบโตรวดเร็ว สามารถแพร่ขยายพันธุ์ในบ่อได้ โดยเลี้ยงเพื่อขาย เป็นปลาเนื้อหรือปลาสวยงาม

ปลาแรดสามารถเลี้ยงเป็นปลาสวยงาม หรือเป็นอาหาร ซึ่งตลาดผู้บริโภคต้องการน้ำหนักประมาณ 1 กิโลกรัม

แหล่งกำเนิด

ปลาแรด มีชื่อเสียงอีกอย่างหนึ่งว่า **“ปลาเม่น”** มีถิ่นกำเนิดในประเทศอินโดนีเซีย แถบหมู่เกาะสุมาตรา ซวา บอร์เนียว และหมู่เกาะอินเดียนตะวันออกในประเทศไทยภาคกลางพบตามแม่น้ำ ลำคลอง ตั้งแต่จังหวัดนครสวรรค์ถึงจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ภาคใต้ ที่จังหวัดพัทลุงและแม่น้ำตาปี จังหวัดสุราษฎร์ธานี ปัจจุบันปลาแรดที่อาศัย อยู่ตามแหล่งน้ำธรรมชาติมีจำนวนน้อยลง เนื่องจากแหล่งน้ำต้นเขินขาดแหล่งวางไข่ และแหล่งเลี้ยงลูกปลาวัยอ่อนที่เหมาะสมการเลี้ยงปลาแรดในกระชังยังไม่แพร่หลาย มีอยู่เฉพาะบริเวณ แถบจังหวัดอุทัยธานี กาญจนบุรี ส่วนการเลี้ยงปลาแรดในบ่อดินขนาดใหญ่ยังมีอยู่น้อยการเพาะขยายพันธุ์และเลี้ยงปลาแรดเป็นจำนวนมาก จะทำให้มีปลาแรดบริโภคกันอย่างกว้างขวาง และช่วยอนุรักษ์ปลาแรดมิให้สูญพันธุ์

กระชังเลี้ยงปลาแรด ซึ่งใช้ไม้ไผ่เป็นวัสดุ

ผลผลิตปลาแรดที่เลี้ยงในกระชัง
ที่อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี

อุปนิสัย

ปลาแรด ชอบอยู่ในน้ำนิ่งตื้นๆ ตามแม่น้ำ ลำคลอง หนอง บึงและทะเลสาบ เป็นปลาที่ค่อนข้างตื่นตกใจง่ายแต่เชื่องช้า ผู้เลี้ยงสามารถฝึกหัดให้เชื่องได้ง่ายโดยวิธีการ ให้อาหาร ชอบอยู่ในที่เงียบสงบ มีพันธุ์ไม้น้ำที่มีอาหารสมบูรณ์ ปลาแรดที่ยังมีขนาดเล็ก มักจะทำอันตรายกันเอง เป็นปลาที่ค่อนข้างทรหดอดทนเมื่อจับขึ้นจากน้ำก็สามารถมีชีวิตอยู่ได้นาน ๆ เพราะมีอวัยวะพิเศษช่วยในการหายใจ (accessory respiratory organ) มีลักษณะเป็นเยื่ออ่อนๆ อยู่ในหัวตอนเหนือเหงือก โดยมีคุณสมบัติเก็บน้ำไว้หล่อเลี้ยง ให้ความชุ่มชื้นแก่เหงือกในเวลาที่ปลาขึ้นพ้นน้ำ ทำให้ปลามีชีวิตอยู่ได้นานกว่าปกติ

รูปร่าง

ปลาแรด เป็นปลาในตระกูลเดียวกับปลาหมอไทย ปลาหมอตาล ปลากุ้ม ปลากระทิง ปลากระตี่นาง ปลากระตี่หม้อ ปลาสลิด ซึ่งปลาในครอบครัวนี้มีลักษณะเด่นคือเป็นปลาที่ ค่อนข้างอดทน มีลำตัวสั้นป้อมและแบนข้าง หัวค่อนข้างเล็ก ปลาเล็กเฉียงขึ้นยึดหดได้ ฟันแข็งแรง เกล็ดใหญ่ ลำตัวมี น้ำตาลอ่อนหรือค่อนข้างเทาครีบหลังครีบกันยาวมาก ครีบหลังมีจำนวนก้านครีบแข็ง 12-16 อัน ก้านครีบอ่อน 10-11 อัน ครีบกันมีก้านครีบ แข็ง 9-13 อัน ก้านครีบอ่อน 17-18 อัน ครีบท้องมีก้านครีบแข็ง 1 อัน ก้านครีบอ่อน 5 อัน ก้านครีบอ่อนคู่แรกของครีบท้องมีลักษณะเป็นเส้นยาว ครีบหางกลม เกล็ดตามเส้นข้างตัว 30-33 เกล็ด มีจุดดำที่โคนหาง 1 จุด สีดำจางเป็นแถบพาดขวางลำตัว ข้างละ 8 แถบ มีสีเงินรอบ ๆ จุดทำให้แลเห็นจุดเด่นขึ้นลักษณะเช่นนี้ดูคล้ายกระตี่หม้อ แต่ปลากระตี่หม้อมีจุดดำข้างละ 2 จุด เมื่อโตมีนอที่หัว สีตอนบนของลำตัวค่อนข้างเป็น สีน้ำตาลปนดำ ตอนล่างมีสีเงินแกมเหลืองส่วนจุดที่โคนหางจะเลือนหายไป

การสืบพันธุ์

1. ลักษณะเพศ ปกติปลาแรดเพศผู้และเพศเมีย มีลักษณะคล้ายคลึงกันมากจะเห็นได้ชัดก็ต่อเมื่อมีขนาดสมบูรณ์พันธุ์ คือ ตัวผู้จะมีนอ(Tubercle) ที่หัวของมันโหนกสูงชันจนเห็นได้ชัดหัวโต ส่วนตัวเมียจะมีโหนกไม่สูงและที่ใต้ฐานของครีบอกตัวเมีย จะมีจุดสีดำ แต่ตัวผู้จะมีแต้มสีขาวปลาแรดที่มีอายุเท่ากัน ปลาตัวผู้จะโตกว่าปลาตัวเมีย ปลาแรดจะเริ่มมีไข่เมื่ออายุ 2-3 ปี น้ำหนักประมาณ 2-4 กิโลกรัม แม่ปลาขนาด 3 กิโลกรัม จะมีไข่ 2,000-4,000 ฟอง แม่ปลาตัวหนึ่งสามารถวางไข่ได้ 2-3 ครั้ง/ปี

พ่อแม่พันธุ์ปลาแรดที่สมบูรณ์เพศ พร้อมที่จะผสมพันธุ์

2. การเพาะพันธุ์ปลา ปลาแรดสามารถวางไข่ได้ตลอดปี แต่จะมีไข่สูงใน ช่วง 7 เดือน ตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์-สิงหาคม ปลาแรดจะสร้างรังวางไข่การเพาะพันธุ์ จึงควรใส่ฟางหรือหญ้าเพื่อให้ปลาแรดนำไปใช้ในการสร้างรัง รังจะมีลักษณะคล้ายรังนกและจะมีฝาปิดรัง ขนาดรังโดยทั่วไปมีเส้นผ่าศูนย์กลางยาว 1 ฟุต ใช้เวลาสร้าง ประมาณ 1 สัปดาห์ การเพาะพันธุ์โดยวิธีธรรมชาติในบ่อดิน บ่อเพาะพันธุ์ควรเป็น บ่อขนาดใหญ่ 1-2 ไร่ อัตราการปล่อยปลาตัวผู้ต่อตัวเมีย 1:2 จำนวน 100-150 คู่/ไร่ แม่ปลาขนาด 3 กิโลกรัมจะมีไข่ระหว่าง 2,000-4,000 ฟอง

การเตรียมบ่อเพาะพันธุ์ บริเวณพื้นบ่อมีสภาพเป็นโคลน ให้มีหญ้าและพันธุ์ ไม้ น้ำขึ้นหนา ลึกหน่อย พร้อมทั้งหากิ่งไม้ ผักให้จมน้ำในน้ำเพื่อใช้เป็นที่สร้างรังพ่อแม่ปลาจะคอยระวังรักษาลูกอ่อน อยู่ใกล้ ๆ รังและจะพุ่งเข้าใส่ศัตรูที่มารบกวนอย่างเต็มที่ หรือ อาจใช้คอกที่สร้างขึ้นบริเวณตลิ่งที่เป็นคูกของลำแม่น้ำที่ไม่ไหลเชี่ยวมากใช้เพาะปลาแรด เช่นเดียวกับการเพาะในบ่อ

3. การฟักไข่ ไข่ปลาแรดเป็นประเภทไข่ลอย (มีลักษณะกลมสีเหลืองอ่อน มีไขมันมาก กลิ่นคาวจัด ไม่มีเมือกเหนียว ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 1 มิลลิเมตร) เมื่อ ปลาแรดวางไข่แล้วนำรังที่มีไข่ขึ้นมา แล้วคัดเฉพาะไข่ดี ควรช้อนคราบไขมันออก มิฉะนั้นแล้ว จะทำให้น้ำเสียและปลาติดเชื้อโรคได้ง่าย ต่อจากนั้นรวบรวมไข่ใส่ถังส้วมทรงกลม ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 1 เมตร ระดับน้ำประมาณ 30-50 ซม. ให้เครื่องเป่าอากาศเบา ๆ เพื่อเพิ่มออกซิเจนและใส่ฟืนน้ำ เช่น ผักบุ้ง เพื่อช่วยในการดูดซับไขมัน และให้ลูกปลาได้ยึดเกาะหรือฟักไข่ในบ่ออนุบาลหรือฟักในกระชังผ้าโอล่อนแก้ว กระชังมีรูปร่างสี่เหลี่ยม ขนาด 2 x 1 x 0.5 ใช้หูเกี่ยวหรือโครงเหล็กถ่วงที่พื้นเพื่อให้กระบังตั้งคงรูปอยู่ได้ ในระหว่างการฟักควรเพิ่มอากาศหรือน้ำลงในกระชังเพื่อไล่ไขมันที่ติดมากับไข่ออกได้มากที่สุด ไข่จะฟักออกเป็นตัวอ่อนภายใน 18-36 ชั่วโมง ที่อุณหภูมิ 20-30 เซลเซียส เมื่อออกจากไข่ใหม่ ๆ ตัวอ่อนจะลอยหงายท้องอยู่และยึดติดกับฟืนน้ำลูกปลาจะเริ่มกิน อาหารในวันที่ 5-7 โดยให้ไข่ชง อายุ 7-10 วัน ให้ไข่แดงต้มสุกละลายน้ำ ช่วงที่ให้ไข่เป็น อาหาร ควรให้ทีละน้อยในบริเวณที่ลูกปลารวมเป็นกลุ่มอายุ 10-15 วัน จึงให้ไรแดง ลูกปลาแรด จะมีลักษณะคล้ายตัวเต็มวัย เมื่ออายุได้ 4 เดือน

การอนุบาล

บ่ออนุบาลลูกปลาควรมีขนาด 400-800 ตารางเมตร โดยปล่อยในอัตรา 100,000 ตัว/ไร่ ส่วนบ่อซีเมนต์ 5 ตัว/ตารางเมตร ในช่วง 10 วันแรกที่ลงบ่อดินให้ไรแดงเป็นอาหารและ 10 วันต่อมา

ให้ไรแดงและรำผสมปลาป่นอัตราส่วน 1:3 สาตให้ทั่วบ่อ หลังจากนั้นจึงเปลี่ยนเป็นอาหารต้มหรืออาหารเม็ดลอยน้ำวันละประมาณ 3-5 เปอร์เซ็นต์ อนุบาลจนกระทั่งลูกปลามีขนาด 3 นิ้ว เพื่อนำไปเลี้ยงเป็นปลาขนาดตลาดต้องการต่อไป ลูกปลา 1 เดือนจะมีขนาดยาวประมาณ 1 ซม. เดือนที่จะมีความยาว 2-3 ซม. ซึ่งจะเป็นขนาดลูกปลาที่จะนำไปเลี้ยงเป็นปลาโตต่อไป

แหล่งพันธุ์ปลาแรด เนื่องจากการเพาะพันธุ์เพื่อจำหน่ายลูกยังมีไม่มาก ส่วนใหญ่จะรวบรวมลูกปลาจากธรรมชาติ

ลูกปลาแรดขนาดประมาณ 3 นิ้ว ซึ่งนำไปเลี้ยงเป็นปลาขนาดโต และปลาสวยงาม ราคาตัวละ 3-4 บาท

การเลี้ยงปลาแรด

สถานที่เลี้ยงปลาแรดที่นิยมมี 2 ลักษณะ คือ

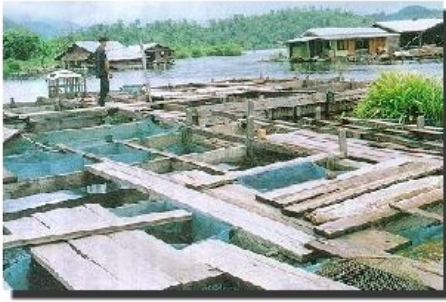
1. การเลี้ยงในบ่อดิน
2. การเลี้ยงในกระชัง

1. การเลี้ยงปลาแรดในบ่อดิน อัตราการปล่อย 1 ตัว/ตารางเมตร ขนาดบ่อที่ใช้เลี้ยง 1-5 ไร่ จะใช้เวลาเลี้ยง 1 ปี ปลาจะมีน้ำหนัก 1 กก. การเลี้ยงปลาแรดในบ่อ จะปล่อยปลาแรดลงเลี้ยงร่วมกับปลาชนิดอื่น ๆ ในบ่อที่มีพืชน้ำหรือวัชพืชขึ้น เพื่อให้ปลาแรดกินและเป็นการทำความสะอาดบ่อไปในตัว ปลาแรดชอบกินพืชน้ำ ใสน้ำ แหน ผักปังพวย ผักบุง เศษอาหารที่เหลือจาก โรงครัว แมลงในน้ำ ตัวหนอน ไล่เดือน และปลวกเป็นอาหาร

การเลี้ยงปลาแรดเพื่อความสวยงาม นิยมเลี้ยงปลาแรดในบ่อดิน บ่อซีเมนต์ หรือตู้กระจกที่ไม่กว้างนัก เพราะปลาแรดสามารถปรับตัวให้มีชีวิตอยู่ในที่แคบได้ แต่มีอัตราการเจริญเติบโตค่อนข้างช้า นอกจากการเลี้ยงในดินแล้ว ยังนิยมเลี้ยงในกระชัง เช่น ที่แม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานี

2. การเลี้ยงปลาแรดในกระชัง การเลี้ยงปลาแรดในกระชังได้รับความนิยมมากขึ้นโดยการเปลี่ยนจากกระชังไม้มาเป็นกระชังเนื้อวอนเหมาะสมกับภาวะปัจจุบันซึ่งขาดแคลนไม้ในการสร้างกระชัง ดังนั้นการเตรียมสถานที่เลี้ยงปลาในกระชังจะต้องสร้าง แพพร้อมทั้งมุงหลังคากันแดด แพที่สร้างใช้ไม้ไผ่มัดรวมกัน และเว้นที่ตรงกลางให้เป็นช่องสี่เหลี่ยมเพื่อนำกระชังตาข่ายไปผูก กระชังตาข่ายกว้าง 3 วา ยาว 6 วา ลึก 1.8 เมตร กระชังขนาดดังกล่าวสามารถเลี้ยงปลาแรดขนาด 3 นิ้ว ได้ 3,000 ตัว

การลงทุนสร้างแพ 1 หลัง และซื้อตาข่ายทำกระชัง 3 กระชัง เป็นเงิน 30,000 บาท

กระชังเลี้ยงปลาแรด ซึ่งใช้ไม้เนื้อแข็งเป็นตัวกระชัง มีอายุการใช้งานไม่น้อยกว่า 5 ปี

กระชังเลี้ยงปลาแรด ตัวกระชังใช้วัสดุจำพวก ไนลอนหรือโพลีเอทิลีน

ทุ่นลอยที่ช่วยพยุงให้กระชังลอยน้ำได้ จะใช้แพลูกบวบ หรือถังน้ำมัน ปลาแรดสามารถเลี้ยงเป็นปลาเนื้อ และปลาสวยงาม

โครงสร้างกระชังที่ใช้เลี้ยงปลา ประกอบด้วย

1. โครงร่างกระชัง ส่วนมากเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าอาจทำด้วยไม้ไผ่ ไม้ท่อนเหล็กชุบหรือท่อน้ำพีวีซี
2. ตัวกระชัง เป็นส่วนที่รองรับและกักกันสัตว์น้ำให้อยู่ในพื้นที่จำกัด วัสดุที่ใช้ได้แก่ ใญ่อวน จำพวกไนลอน โพลีเอทิลีน หรือวัสดุจำพวกไม้ไผ่ ไม้เนื้ออ่อน ไม้เนื้อแข็ง
3. ทุ่นลอย เป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยพยุงให้กระชังสามารถลอยน้ำอยู่ได้ สามารถรับน้ำหนักของตัวกระชัง สัตว์น้ำที่เลี้ยงและเกษตรกรผู้เลี้ยงปลาที่ลงไปปฏิบัติงานบนกระชัง สำหรับอายุการใช้งานนั้น ขึ้นอยู่กับวัสดุที่ใช้ ดังนี้
  - กระชังไม้ไผ่ จะมีอายุการใช้งาน 1-2 ปี
  - กระชังไม้เนื้อแข็งจะมีอายุการใช้งานไม่น้อยกว่า 5 ปี
  - กระชังอวน จะมีอายุการใช้งานประมาณ 3-4 ปี

บริเวณที่เหมาะสมแก่การวางกระชังนั้น จำเป็นต้องตั้งอยู่ในบริเวณที่มีสภาพดี น้ำมีคุณสมบัติเหมาะสมในการเลี้ยงปลา ห่างไกลจากแหล่งระบายน้ำเสีย หรือน้ำทิ้งจากโรงงานอุตสาหกรรม และแหล่งน้ำนั้นไม่ควรมีปัญหาการเกิดโรคปลา

ข้อจำกัดของการเลี้ยงปลาในกระชัง

1. สภาพแวดล้อมในบริเวณที่ตั้งกระชังต้องเหมาะสม เช่น คุณภาพของน้ำ ต้องดีมีปริมาณออกซิเจนพอเพียง กระแสน้ำไหลในอัตราที่พอเหมาะและไม่เกิดปัญหาโรคปลาตลอดระยะเวลาที่เลี้ยง สถานที่ตั้งกระชังควรตั้งอยู่ในบริเวณที่กำบังลม หรือคลื่นแรง ในกรณีที่เกิดพายุหรือน้ำท่วมโดยเฉียบพลัน
2. ปลาที่ปล่อยเลี้ยงควรมีขนาดใหญ่กว่าตา หรือช่องกระชัง หากปลามีขนาดเล็ก หรือเท่ากับขนาดของช่องกระชัง ปลาจะลอดหนีจากกระชังไปหรือถ้าไม่ลอดก็จะเข้าไป ติดตายอยู่ในระหว่างช่องกระชังได้
3. ปลาที่เลี้ยงควรมีลักษณะรวมกินอาหารพร้อมๆ กันในทันทีที่ให้อาหาร เพื่อให้ปลากินอาหารให้มากที่สุดก่อนที่อาหารจะถูกกระแสน้ำพัดพาออกไปนอกกระชัง
4. ในกรณีที่แหล่งน้ำเลี้ยงผิดปกติ เช่น เกิดสารพิษ น้ำมีปริมาณมากหรือน้อยในทันที อาจจะเกิดปัญหากับปลาที่เลี้ยงยากต่อการแก้ไขหากประสบปัญหาดังกล่าวควรขนย้ายปลาไปเลี้ยงที่อื่น

อัตราการปล่อย

จากการทดลองของสมประสงค์และคณะ (2534) รายงานว่าอัตราการปล่อย 2 ตัว ต่อตารางเมตร มีอัตราการเจริญเติบโตที่ดีที่สุดและให้ผลกำไรมาก คือเลี้ยงบ่อ ขนาด 400 ตารางเมตร ในช่วงระยะเวลา 8 เดือน จะได้กำไรประมาณ 4,000 บาท ถ้าปล่อยในบ่อขนาด 1 ไร่ อาจจะได้กำไรถึง 15,972.12 บาท ในช่วงเวลาเพียง 8 เดือน เท่านั้น

อาหาร

ปลาแรดเป็นปลาที่เลี้ยงง่าย กินพืชและสัตว์เป็นอาหาร เมื่อยังมีขนาดเล็กชอบ กินอาหารพวก สัตว์เล็กๆ ได้แก่ แพลงก์ตอน ลูกน้ำปลวก ลูกกบ ลูกเขียด ตัวหนอน ส่วนปลาที่มีขนาดโตเต็มวัยชอบ กินอาหารจำพวกผักบุง แหนจอก ผักกระเฉด ใบมันเทศ ส่วนอ่อนของผักตบชวาใบผักกาด ใบข้าวโพด สำหรับและหญ้าอ่อน นอกจากนี้ให้ อาหารประเภทรำต้ม ข้าวสุก เศษอาหาร กากมะพร้าวเป็นครั้งคราว ก็ให้ผลการเจริญเติบโตดี ปลาแรดชอบมาก เหมาะสำหรับการขุนพ่อแม่ปลาในช่วงฤดูวางไข่และผสมพันธุ์ ปลาจะให้ไข่น้อย และมีจำนวนเม็ดไข่มากขึ้นอีกด้วย

อัตราส่วนอาหารสำเร็จสำหรับปลากินพืช โดยมีอาหารโปรตีนอย่างน้อย 18-25 %

ชนิดอาหาร	% โดยน้ำหนัก
ปลาป่นอัดน้ำมัน	12
กากถั่วลิสงป่น	23
รำละเอียด	40
ไบโกระถินป่น	4
วิตามินและแร่ธาตุ	20
ปลายข้าวหัก	20
รวม	100

การเจริญเติบโต

ลูกปลาแรดอายุ 3 เดือน

จะมีความยาว 3-5 ซม.

ลูกปลาแรดอายุ 6 เดือน

จะมีความยาว 10-15 ซม.

ปลาแรดที่มีอายุ 1 ปี

จะมีความยาว 20-30 ซม.

การป้องกัน

ปลาแรดที่เลี้ยงในบ่อดินมักจะประสบปัญหาตัวปลามีกลิ่นโคลน แต่ถ้าเลี้ยงในกระชังจะไม่มีปัญหาดังกล่าว เนื่องจากน้ำจะถ่ายเทตลอดเวลา สำหรับการแก้ไขกลิ่นเหม็นโคลนในเนื้อปลา โดยการเปลี่ยนน้ำพร้อมทั้งควบคุมคุณภาพน้ำและอาหารที่เลี้ยงปลาในช่วงก่อนจับประมาณ 3 วัน

โรคและศัตรู

โรค การเลี้ยงปลาแรดไม่ปรากฏว่ามีโรคระบาดร้ายแรง จะมีบ้างเมื่อลูกปลายังมีขนาดเล็ก คือ เชื้อรา

ศัตรู ปลาแรดเป็นปลาที่มีนิสัยเชิงขี้ จึงมักตกเป็นเหยื่อของปลาอื่นที่กินเนื้อเป็นอาหารซึ่งมีขนาดใหญ่กว่า เช่น ปลาช่อน ปลาชะโด ปลานุ้ ปลากราย ปลากะพง นอกจากนี้มีกบ เขียด เต่า ตะพาบน้ำ และนกกินปลา เป็นต้น

การจำหน่าย

ปลาที่มีอายุ 1 ปี จะน้ำหนัก 1 กิโลกรัม ซึ่งเป็นขนาดที่ตลาดต้องการ ส่วนปลาที่มีอายุ 3 ปี ควรทำการคัดเลือกปลาที่มีความสมบูรณ์เพื่อเก็บไว้เป็นพ่อแม่พันธุ์

การจับลำเลียงและขนส่ง

ฟาร์มเพาะพันธุ์ปลาจะขายลูกปลาให้แก่ผู้ซื้อไปเลี้ยงเป็นปลาใหญ่ 2 ขนาด คือ ปลาขนาด 2-3 ซม. ซึ่งใช้เวลาอนุบาล 1 เดือน และปลาขนาด 5-7 ซม. ใช้เวลา อนุบาล 2 เดือน ก่อนการขนส่งจะจับลูกปลามาพักไว้ในบ่อซีเมนต์หรือกระชังแล้วพ่นน้ำ เพื่้ออกซิเจน และงดอาหารประมาณ 1-2 วัน เพื่อให้ลูกปลาเคยจนต่อการอยู่ในที่แคบ และขับถ่ายอาหารที่กินเข้าไปออกให้มากที่สุด การลำเลียงนิยมใช้ถุงพลาสติกขนาด ปริมาณ 20 ลิตร ใส่ น้ำ 5 ลิตร บรรจุลูกปลาขนาด 2-3 ซม. ในอัตรา 500-2,000 ตัว/ถุงอัดออกซิเจน หากลูกปลาโตขนาด 5 ถึง 7 ซม. ควรใส่ปีบหรือถังลำเลียงในอัตรา 200-300 ตัว/ปีบ (น้ำ 10-15 ลิตร)

ทั้งนี้ ในระหว่างการลำเลียงควรใส่ยาเหลืองในอัตรา 1-3 ส่วนในล้าน หรือ เกลือในอัตรา 0.1-0.2% เพื่อยับยั้งการเจริญเติบโตของแบคทีเรียและป้องกันเชื้อราที่จะเกิดขึ้นเมื่อปลาเกิดบาดแผล ในระหว่างการเดินทาง ก่อนปล่อยปลาลงในที่ใหม่ ต้อง แช่ถุงลำเลียงลูกปลาในน้ำประมาณ 15 นาที เพื่อปรับอุณหภูมิและสิ่งแวดล้อมให้กับลูกปลา

ต้นทุนและผลตอบแทน

การเลี้ยงปลาแรดให้มีขนาดตลาดต้องการ ใช้ระยะเวลา 1 ปี ปลาจะมีน้ำหนัก 1 กิโลกรัม โดยการลงทุนประมาณ 30 บาท แต่สามารถจำหน่ายได้ 50-80 บาท

เมื่อเปรียบเทียบต้นทุนกับกำไร โดยลงทุน 12,479 บาท กำไร 4,000 บาท คิดเป็นเปอร์เซ็นต์จะได้กำไร 32 % ซึ่งเป็นเปอร์เซ็นต์ที่ค่อนข้างสูง

